

Лукіна Л.Р. Розвиток мовної компетентності учнів у процесі роботи з лінгвістичними мініатюрами / Л. Лукіна // Наука. Освіта. Молодь. Умань – 2018: матеріали XI Всеукраїнської студентської наукової конференції молодих науковців та студентів (м. Умань, 26 квітня 2018 р.) в 2-х ч. Ч. 2. / ред. кол.: В. В. Сокирська [гол. ред.], А. І. Мельник, О. А. Смерецька – Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. – С. 17 – 19

Ключові слова: лінгвістичні мініатюри, комунікативна компетентність, лінгводидактика, навчальний текст, мовна компетентність.

УДК 37.016:811.161.2

«РОЗВИТОК МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ З ЛІНГВІСТИЧНИМИ МІНІАТЮРАМИ»

Реформування шкільного мовного навчання пов'язано з оновленням змісту й методики навчання рідної (української) мови в освітніх закладах, спрямуванням їх на формування креативної, комунікативно компетентної мовної особистості учня. Сучасна мовна освіта в загальноосвітній школі пріоритетними декларує завдання, спрямоване на вироблення в школярів умінь і навичок комунікативно виправдано користуватися засобами української мови в різних життєвих ситуаціях під час сприймання, відтворення й створення висловлювань; ознайомлення учнів з мовною системою як основою для формування мовних, мовленнєвих умінь і навичок. Означене зумовлює перебудову технології мовної підготовки учнів, використання традиційних й інноваційних форм, методів і прийомів навчання української мови, нових підходів до змісту й структури уроку, добору ефективних засобів навчання.

Важливим складником навчання української мови в сучасній школі є формування мовної компетентності учнів, що забезпечує усвідомлення мови як системи і володіння рідною мовою в будь-якій життєвій ситуації. Питання формування й удосконалення мовної компетентності учнів досліджували О.

Біляєв, М. Вашуленко, Г.Ващенко, О. Горошкіна, С. Караман, Ю. Караулов, Л. Мацько, М. Пентилюк, В. Сухомлинський, Г. Шелехова та ін.

Поняття «мініатюра» лінгводидактичні джерела трактують так: «твір образотворчого мистецтва невеликого розміру, що потребує витонченої техніки виконання; невеликий віршований чи прозовий твір, чітко завершеної форми» [2, с. 205]; «нарис, оповідання і т. ін. або театральна п'єса малого розміру» [1, с. 530]; «невеличка закінчена за формою і змістом твору робота, що має завершений цілісний характер, мета якої - дати учням змогу чітко визначити поняття абзацу, частини тексту, видів зв'язку, інтонації цілого тексту відповідно до теми висловлювання, стилю, жанру і типу мовлення» [4, с. 83]. Отже, мініатюра - це невеликий за обсягом і завершений за змістом текст, що характеризується інформативністю, цілісністю, зв'язністю та має відповідне жанрове й стилістичне оформлення.

Лінгвістична мініатюра як лінгводидактичне поняття має більш вужче семантичне наповнення в дефініції. Т. Жулій, О. Теплицька вважають, що лінгвістична мініатюра - «цікаве висловлювання про мову - одна з форм такого нетрадиційного засвоєння та оперування лінгвістичними знаннями» [2, с. 6]. Лінгвістичні мініатюри як короткі цікаві оповідання створюють образне уявлення про те, чи інше лінгвістичне явище чи поняття. Лінгвістичні мініатюри функціують як у прозовій, так і в поетичній формі (вірші Д. Білоуса, А. Бортняка та ін.), однак переважають все ж таки прозові форми. Лінгвістичне поняття метафоризується, перетворюючись на «живі персонажі», набуваючи художньої форми, зберігає свої основні ознаки. Цим поєднанням лінгвістичних та поза лінгвістичних чинників і пояснюється інтерес учнів до тексту, а його образність забезпечує запам'ятовування. Таким чином лінгвістичною мініатюрою можна вважати образні невеликі за обсягом тексти лінгвістичної спрямованості, що мають навчально-пізнавальне спрямування і наукове підґрунтя, розкривають певні мовні поняття чи явища.

Залежно від домінування певних стильових та жанрових ознак лінгводидакти виділяють лінгвістичні мініатюри в аспекті художнього і наукового стилю. Лінгвістичні мініатюри художнього стилю образні, складні й різнопланові, оскільки завданням їх інтерпретації є вияв максимуму закладених у них думок і почуттів автора. До художніх лінгвістичних мініатюр належать: лінгвістична казка (граматична, історична), байка, оповідання, лінгвістичний детектив, гуморески, лінгвістична гра. Т. Ладиженська у лінгвістичних мініатюрах художнього стилю наділяє героїв лінгвістичних казок та оповідань людськими якостями, які живуть та діють за законами мови [3, с. 16]. Лінгвістичні мініатюри наукового стилю характеризуються тим, що в них виклад думок здійснюється у формі чіткої побудови роздуму, пояснення, доказів, використання образних засобів зведене до мінімуму, думка в таких текстах передається з максимальною точністю, однозначністю. До лінгвістичних мініатюр цього виду відносять: аналіз тексту наукового стилю, текст параграфу, мовлення вчителя, міні- твір, віршовані визначення та римовані правила, авторські лінгвістичні мініатюри.

Отже, текст лінгвістичної мініатюри є науково навчальним текстом, що виражає наочне уявлення і взаємозв'язок мовних понять з погляду їх родової належності та виконує лінгводидактичні функції. Авторами лінгвістичних мініатюр можуть бути письменники, учителі-словесники, студенти, школярі. Важливою вимогою до лінгвістичних мініатюр є дотримання особливостей наукового стилю: адекватність змісту науковому поясненню обраного мовного поняття, завершеність та цілісність. Головною особливістю лінгвістичних мініатюр є образність, незвичайність пояснення навчального матеріалу, що забезпечує більш глибоке засвоєння лінгвістичних знань, їх запам'ятовування.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови/ Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. - К., Ірпінь: ВТФ "Перун", 2002. - 1440 с.

2. Жулий Т., Теплицкая О. Сказки и были... Лингвистические миниатюры. - Луганск: Янтарь, 2003. - 124 с.
3. Словник - довідник з української лінгводидактики: Навч. посібник / Кол. авт. за ред. М. Пентилюк. - К.: Ленвіт, 2003. - 149 с.
4. Українська мова. Енциклопедія / Ред. кол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О., Зяблюк М. П. та ін. - К.: Укр. енцикл., 2000. - 752 с.